

УДК 347.781.51

Яворська Олександра Степанівна,

доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри інтелектуальної власності,
інформаційного та корпоративного права
Львівського національного університету імені Івана Франка

ЗАКОНОДАВЧІ НОВЕЛИ ЩОДО ЗАХИСТУ АВТОРСЬКИХ І СУМІЖНИХ ПРАВ У РАЗІ ЇХ ПОРУШЕННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Постановка проблеми. Законом від 23 березня 2017 року внесено низку змін та доповнень до Закону «Про авторське право і суміжні права»[1], у тому числі щодо порядку припинення порушень авторського і (або) суміжних прав з використанням мережі Інтернет. Йдеться насамперед про норми нової статті Закону – 52-1. Зміст статті присвячений аналізу законодавчих новел саме у цій частині.

Виклад основного матеріалу. Отже, відповідно до нововведень, при порушенні будь-якою особою авторських і (або) суміжних прав, вчиненому з використанням мережі Інтернет, суб'єкт таких прав (заявник) має право звернутися до власника веб-сайту та (або) веб-сторінки, на якому (якій) розміщена або в інший спосіб використана відповідна електронна (цифрова) інформація, із заявою про припинення порушення.

У частині першій нової статті Закону 52-1 зазначено, що порядок захисту авторського права і (або) суміжних прав, визначений цією статтею, застосовується до відносин, пов'язаних з використанням аудіовізуальних творів, музичних творів, комп'ютерних програм, відеограм, фонограм, передач (програм) організацій мовлення. Такий підхід може породити проблеми практичного характеру: чи підлягають застосуванню норми статті 52-1 Закону у разі порушення авторських прав на інші об'єкти, перелік яких закріплений у статті 8 цього ж Закону, у разі їх неправомірного використання у мережі Інтернет. Наприклад, фотографії, літературні твори різного жанрового спрямування, бази даних тощо. Видається, що визначати вичерпний перелік об'єктів щодо яких можуть застосовуватися особливі способи та порядок захисту від пору-

шень прав на них у мережі Інтернет, неправильно. Адже практично у цифровому середовищі можуть розміщуватися будь-які об'єкти авторського і (або) суміжних прав з порушенням прав їх суб'єктів. Ураховуючи закритий перелік об'єктів, що викладений у ч. 1 ст. 52-1, виникає запитання щодо можливості використання пропонованих у нормах статті механізмів щодо захисту прав на інші (не перелічені) об'єкти. Видається, що законодавець не переслідував мету, пропонуючи аналізовані новели, обмежити їх застосування саме до таких об'єктів, що зазначені у переліку.

Встановлено, що заявник (посадова особа заявника) несе відповідальність за надання завідомо недостовірної інформації щодо наявності у нього майнових прав інтелектуальної власності, про порушення яких йдеться у заяві. Який характер, обсяг такої відповідальності та перед ким вона настає невідомо. Адже може йтися про публічну відповідальність, наприклад, у формі штрафних санкцій, що стягуються до бюджету. Також можливе відшкодування збитків власнику веб-сайту, спричинених розглядом заяви про порушення прав, звернення з якою ґрунтувалося на недостовірній інформації.

Заявник надсилає заяву про припинення порушень власнику веб-сайту з одночасним направленням її копії постачальнику послуг хостингу, який надає послуги і (або) ресурси для розміщення відповідного веб-сайту. Тобто, заявник зобов'язаний навести відомості про постачальника послуг хостингу. Але ж права заявника порушені не постачальником послуг хостингу, а через розміщення певної інформації на конкретному сайті, неправомірне використання об'єктів авторського і (або) суміжних прав на веб-сайті.

За відсутності обставин для відмови у розгляді заяви, власник веб-сайту невідкладно, не пізніше 48 годин з моменту отримання заяви про припинення порушення, зобов'язаний унеможливити доступ до електронної (цифрової) інформації, щодо якої подано заяву, та надати заявнику і постачальнику послуг хостингу інформацію про вжиті заходи відповідно до встановлених вимог.

Підстави для відмови у задоволенні заяви встановлені у частині четвертій статті 52-1. Про відмову у задоволенні заяви про припинення порушення власник веб-сайту впродовж 48 годин з моменту її отримання направляє повідомлення заявнику, а також постачальнику послуг хостингу.

У разі, якщо власник веб-сайту, який отримав заяву про припинення порушення, не є власником веб-сторінки, на якій розміщена електронна (цифрова) інформація, щодо унеможливлення доступу до якої заявлено, встановлено певні особливості розгляду. У такому разі власник веб-сайту впродовж 24 годин з моменту отримання заяви про припинення порушення зобов'язаний направити її копію засобами електронної пошти (або іншою прийнятною на відповідному веб-сайті системою відправлення повідомлень) власнику веб-сторінки.

Заява направляється за контактними даними, які власник веб-сторінки повідомив власнику веб-сайту. Власник веб-сайту одночасно з направленням заяви про припинення порушення власнику веб-сторінки надсилає заявнику повідомлення, в якому інформує, що він не є власником веб-сторінки, зазначає час відправлення копії заяви власнику веб-сторінки та надає гіперпосилання на умови публічного правочину, який визначає правила користування веб-сайтом третіми особами.

Власник веб-сторінки розглядає отриману від власника веб-сайту заяву про припинення порушення та зобов'язаний надати відповідь власнику веб-сайту протягом 48 годин з моменту отримання заяви, із зазначенням гіперпосилання на веб-сторінку, на якій розміщена відповідна електронна (цифрова) інформація. При цьому власник веб-сторінки здійснює права і виконує обов'язки, встановлені для власника веб-сайту.

Власник веб-сайту впродовж 24 годин з моменту отримання від власника веб-сторінки відповіді на заяву про припинення порушення надсилає її заявнику та постачальнику послуг хостингу.

У разі, якщо впродовж 48 годин з моменту направлення власнику веб-сторінки заяви про припинення порушення власник веб-сторінки не надав власнику веб-сайту відповіді відповідно до встановлених вимог, власник веб-сайту самостійно унеможливорює доступ до зазначеної у заяві про припинення порушення електронної (цифрової) інформації.

Про вжиті заходи власник веб-сайту повідомляє заявника та постачальника послуг хостингу впродовж 72 годин з моменту отримання власником веб-сайту заяви про припинення порушення та надає відомості про себе відповідно до встановлених вимог.

У разі, якщо впродовж 48 годин з моменту направлення власнику веб-сторінки заяви про припинення порушення, власник веб-сторінки надав повідомлення про відмову з підстав та за формою, відповідно до встановлених вимог, копія такого повідомлення надсилається власником веб-сайту заявнику не пізніше як упродовж 72 годин з моменту отримання власником веб-сайту заяви про припинення порушення.

Відповідно до норм частини 7 статті 52-1 Закону заявник має право звернутися із заявою про припинення порушення безпосередньо до постачальника послуг хостингу, який надає послуги і (або) ресурси для розміщення відповідного веб-сайту, за двох умов:

а) власник веб-сайту у встановлені строки не вчинив або вчинив не в повному обсязі необхідні дії або, якщо власник веб-сайту, який не є власником веб-сторінки, не вчинив відповідних дій або вчинив їх не в повному обсязі;

б) на веб-сайті та в публічних базах даних записів про доменні імена (WHOIS) відсутні відомості про власника веб-сайту в обсязі, що дає змогу звернутися до нього із заявою про припинення порушення.

У разі звернення заявника до постачальника послуг хостингу у будь-яких інших випадках, його заява залишається без розгляду відповідно до п. в) ч. 8 ст. 52-1 Закону.

Якщо заявник звертався до власника веб-сайту, але той не вчинив відповідних дій, то у заяві постачальнику послуг хостингу має бути зазначено час направлення власнику веб-сайту та постачальнику послуг хостингу заяви про припинення порушення, час, коли власник веб-сайту мав вчинити визначені дії, а також пояснення, яким чином заявник визначав контактні дані власника веб-сайту.

Якщо строки розгляду заяви, що подається власнику веб-сайту чітко визначені у законі, то чому заявник у заяві, адресованій постачальнику послуг хостингу, повинен їх вказувати. Для чого потрібні пояснення про те як заявник визначив контактні дані власника веб-сайту? Якщо заявник буде дотримуватися усіх формальних вимог щодо змісту та форми подання заяви про усунення порушень (а їх потрібно дотримуватися, оскільки це імперативні приписи), то він буде більше стурбованим саме цими вимогами, а не реальними шансами на захист порушених прав.

Як і при поданні заяви власнику веб-сайту, заява постачальнику послуг хостингу подається виключно за представництвом (посередництвом) адвоката. Така імперативна вимога законодавця видається необґрунтованою. З одного боку такий законодавчий підхід забезпечить кваліфіковані (грамотні) звернення до власників веб-сайтів про усунення порушень. Але з другого – це явне обмеження прав заявників на звернення за захистом порушеного права. Адже заявник звертається не до суду, де фахова допомога адвоката вкрай необхідна, а тільки до власника веб-сайту.

За відсутності підстав для залишення заяви без розгляду, постачальник послуг хостингу зобов'язаний невідкладно, не пізніше 24 годин з моменту її отримання, надіслати власнику веб-сайту копію заяви. Закон зобов'язує постачальника послуг хостингу пояснити власнику веб-сайту його права і обов'язки, пов'язані з цією заявою, а також правові наслідки невчинення ним необхідних дій. Якщо права та обов'язки власника веб-сайту, а також перелік необхідних дій, що мають бути ним вчинені щодо усунення порушення, чітко прописані у законі, то з якою метою постачальник послуг хостингу повинен їх пояснювати власнику веб-сайту?

Імперативно встановлено, що власник веб-сайту впродовж 24 годин з моменту отримання від постачальника послуг хостингу копії заяви вчиняє необхідні дії, спрямовані на усунення порушення і повідомляє про це постачальника послуг хостингу шляхом направлення повідомлення про вжиті заходи або повідомлення про відмову.

Якщо впродовж 24 годин з моменту направлення власнику веб-сайту копії заяви про припинення порушення він не вчинив необхідних дій, постачальник послуг хостингу самостійно унеможливує доступ до електронної (цифрової) інформації, зазначеної у заяві про припинення порушення, допущеного власником веб-сайту. Про вжиті заходи постачальник послуг хостингу повідомляє заявника та власника веб-сайту впродовж 48 годин з моменту отримання ним заяви про припинення порушення, допущеного власником веб-сайту.

Але, якщо заявник уже звертався до власника веб-сайту про усунення порушення та не отримав адекватного захисту, то чому при зверненні безпосередньо до постачальника послуг хостингу останній знову направляє заяву до власника веб-сайту? Адже власник веб-сайту уже розглядав заяву. Заявник звертається до постачальника послуг хостингу тому, що власник веб-сайту у встановлені строки не вчинив або вчинив не в повному обсязі необхідні дії (п. а ч. 7 ст. 52-1). Тому у разі звернення безпосередньо до постачальника послуг

хостингу у випадку, встановленому пунктом а) ч. 7 ст. 52-1 Закону, постачальник послуг хостингу мав би самостійно, без спрямування заяви до власника веб-сайту, вжити необхідні дії для захисту прав заявника.

Якщо заявник звертається безпосередньо до постачальника послуг хостингу тому, що відсутні відомості про власника веб-сайту в обсязі, достатньому для звернення до нього із заявою (пункт б ч. 7 ст. 52-1), то у цьому випадку логічно, що постачальник послуг хостингу скеровує заяву до власника веб-сайту, даючи йому самому можливість усунути допущені порушення.

Власник веб-сайту, який отримав інформацію від постачальника послуг хостингу про усунення заявлених порушень, має право звернутися до нього з повідомленням про відмову, вимагаючи відновлення доступу до електронної (цифрової) інформації. Якщо таке повідомлення відповідає встановленим вимогам, постачальник послуг хостингу повинен невідкладно, не пізніше як через 48 годин після його отримання, надіслати заявнику його копію. Якщо ж повідомлення не відповідає встановленим вимогам, постачальник послуг хостингу інформує про це власника веб-сайту.

Якщо заявник не надасть постачальнику послуг хостингу підтвердження відкриття судового провадження про захист його прав, то постачальник відновлює доступ до електронної (цифрової) інформації на десятій робочий день з дня надсилання заявнику копії повідомлення.

Таким чином, заявник повинен встигнути подати позовну заяву до суду та судове провадження за таким позовом має бути відкритим. Усі ці дії мають бути вчиненими упродовж десяти робочих днів з дня надсилання заявнику копії повідомлення (а не з дня отримання ним такої інформації!). Категоричність таких законодавчих вимог видається необґрунтованою.

Важливими є положення, встановлені у ч. 11 ст. 52-1 Закону. Відповідно до її вимог власники веб-сайтів та постачальники послуг хостингу, крім фізичних осіб, які не є суб'єктами господарювання, зобов'язані розміщувати у вільному доступі на власних веб-сайтах та (або) в публічних базах даних записів про доменні імена (WHOIS) достовірну інформацію про себе, визначеного обсягу. Аналогічно і фізичні особи, які не є суб'єктами господарювання, розміщують у вільному доступі на власних веб-сайтах, відповідну інформацію про себе.

Сама фіксація на законодавчому рівні вимог щодо інформування про власників веб-сайтів є позитивним кроком. Але закон не встановлює жодних правових наслідків у разі недодержання таких вимог.

Усі повідомлення, які направляються заявнику за наслідками розгляду його заяви, повинні містити, окрім інформації по суті розгляду, відповідно до вимог ч. 12 ст. 52-1 Закону, достовірну та повну інформацію про зазначеного в заяві власника веб-сайту чи інформацію про постачальника послуг хостингу.

На підставі ст. 52-1 Закону «Про авторське право і суміжні права» допускається унеможливлення доступу виключно до електронної (цифрової) інформації, зазначеної в заяві про припинення порушення. Якщо доступ до такої інформації не може бути унеможливлений з технічних причин, власник веб-сайту або постачальник послуг хостингу може унеможливити доступ до веб-сторінки, яка містить відповідну електронну (цифрову) інформацію.

Відповідно до ч. 14 ст. 52-1 Закону заява про припинення порушення викладається письмово у паперовій та (або) електронній формі. Заява в електронній формі оформляється відповідно до встановлених вимог у сфері електронного документообігу з обов'язковим використанням технічних засобів засвідчення електронного цифрового підпису адвоката, який надає правову допомогу заявнику. Ураховуючи складнощі в отриманні електронного цифрового підпису та ту обставину, що далеко не усі адвокати мають такі підписи, зазначена вимога утруднить доступ до ефективного захисту у разі порушень прав у мережі Інтернет.

Одночасно з направленням заяви в електронній формі заявник направляє за тією ж адресою її копію в звичайній електронній формі без використання електронного цифрового підпису. Якщо за змістом такі заяви різняться, то заява вважається неподаною. Заява в паперовій формі оформляється з обов'язковим власноручним підписом адвоката та надсилається рекомендованим листом з повідомленням про вручення.

Власник веб-сайту, веб-сторінки не несе відповідальності за порушення авторського і (або) суміжних прав, вчинені з використанням мережі Інтернет, якщо він вчасно вчинив усі необхідні дії, спрямовані на усунення заявлених порушень. Якщо ж власник веб-сайту (власник веб-сторінки, який не є власником веб-сайту) впродовж трьох місяців, незважаючи на отримані та задоволені ним заяви про припинення порушень, допустив не менше двох випадків використання на одній чи декількох веб-сторінках, власником яких він є, одного й того самого об'єкта авторського і (або) суміжних прав на одному й тому самому веб-сайті, то він нестиме відповідальність у встановленому порядку.

Висновки. Таким чином, внесені до Закону «Про авторське право і суміжні права» зміни та доповнення покликані сприяти ефективному позасудовому захисту авторських і (або) суміжних прав, порушення яких відбулося з використанням мережі Інтернет. Безумовними позитивами таких нововведень є визначення суб'єктів, до яких може бути звернута вимога у формі заяви про усунення порушень, чітка регламентація як змісту самої заяви, так і дій та строків її розгляду.

Варто наголосити, що розгляд заяв про усунення порушень авторських і (або) суміжних прав з використанням мережі Інтернет, у позасудовому порядку не може слугувати передумовою звернення за захистом безпосередньо до суду.

Проте законодавче закріплення необхідної участі адвоката у поданні заяви власнику веб-сайту (веб-сторінки), постачальнику послуг хостингу про усунення порушень, вчинених з використанням мережі Інтернет, видається необґрунтованим обмеженням права особи на захист. Ефективному захисту порушених прав не сприятиме зайва формалізація вимог щодо змісту, форми подання заяви та деяких процедурних моментів їх розгляду.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 13. – Ст. 64.

Яворська Олександра Степанівна

ЗАКОНОДАВЧІ НОВЕЛИ ЩОДО ЗАХИСТУ АВТОРСЬКИХ І СУМІЖНИХ ПРАВ У РАЗІ ЇХ ПОРУШЕННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

У статті проаналізовані законодавчі новели щодо припинення порушення авторських і (або) суміжних прав з використанням мережі Інтернет. Позитивно оцінюючи законодавчі новели, що вносять впорядкованість та визначеність у разі порушення відповідних прав у мережі Інтернет, автор вказує і на певні проблемні моменти. Обґрунтовано недоцільність встановлення закритого переліку об'єктів авторського і (або) суміжних прав, у разі порушення прав на які, застосовуються правила ст. 52-1 Закону України «Про авторське право і суміжні права».

На думку автора, звернення із заявою до власника веб-сайту, постачальника послуг хостингу про припинення порушення авторських і (або) суміжних прав виключно за представництвом (посередництвом) адвоката обмежує право відповідного суб'єкта на захист. Такий імперативний припис законодавця є необґрунтований.

Ключові слова: припинення порушення авторських прав; мережа Інтернет; власник веб-сайту; постачальник послуг хостингу.

Яворская Александра Степановна

ЗАКОНОДАТЕЛЬНЫЕ НОВЕЛЛЫ ОТНОСИТЕЛЬНО ЗАЩИТЫ АВТОРСКИХ И СМЕЖНЫХ ПРАВ В СЛУЧАЕ ИХ НАРУШЕНИЯ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ СЕТИ ИНТЕРНЕТ

В статье проанализированы законодательные новшества касательно прекращения нарушений авторских и (или) смежных прав с использованием сети Интернет. Положительно оценивая законодательные новшества, которые упорядочивают и определяют соответствующие отношения, автор указывает и на некоторые проблемные моменты. Обосновано нецелесообразность установления закрытого перечня объектов авторского и (или) смежных прав, на случай нарушения прав на которые, применяются правила ст. 52-1 Закона Украины «Об авторском праве и смежных правах».

По мнению автора, обращение с заявлением к собственнику веб-сайта, поставщику услуг хостинга о прекращении нарушений авторских и (или) смежных прав исключительно через представительство (посредничество) адвоката ограничивает право соответствующего субъекта на защиту. Такое императивное правило законодателя является безосновательным.

Ключевые слова: прекращение нарушений авторских прав; сеть Интернет; собственник веб-сайта; поставщик услуг хостинга.

Javorska Olexandra Stepanivna

NEW LEGISLATIVE PROVISIONS REGARDING THE PROTECTION OF COPYRIGHT AND RELATED RIGHTS IN CASE OF THEIR INFRINGEMENT ON THE INTERNET

In the article the author analyzes the legislative provisions on the termination of infringement of copyright and (or) related rights on the Internet. The author has researched new legislative provisions that make order and certainty in the case of copyright infringement on the Internet. The inexpediency of establishing a closed list of objects of copyright and related rights, provided for in Article 52-1 of the Law of Ukraine “On Copyright and Related Rights”, is substantiated.

It is concluded that the application of the copyright owner with the application to the owner of the website, the provider of hosting services to terminate the violation of copyright and related rights exclusively through the advocate restricts the right of the subject to protect. Such a legally binding prescription is unfounded.

Keywords: termination of copyright infringement; Internet; website owner; hosting provider.